

FUTUROPOLIS: Příběhy - stereotypizace genderu

I.

Ženy ve vědě: „V prvním ročníku na vysoké škole se náš profesor chemie znechuceně rozhlídl po přednáškové místnosti a prohlásil, že na jeho vkus je v místnosti moc ženských a že on se postará, aby jich na konci roku bylo výrazně méně. O několik let později, na konci doktorátu, mi chtěl můj školitel veřejně pogratulovat. Podal mi ruku a před celou vědeckou skupinou pronesl, že jsem nejlepší doktorand, kterého kdy měl. A že je jen velká škoda, že jsem bohužel ženská. A o pár let později mi vědecký kolega v práci řekl, že kdo chce dělat vědu, tak by neměl mít děti. Když jsem namítla, že on má tři syny, tak zvedl obočí a pronesl, že mluvil specificky o ženských.“

II.

Studuji vysokou školu a z přístupu některých vyučujících (žen!), se mi často ježí chlupy. V ročníku máme ženy a muže v poměru asi 25:1, přesto kdykoli se jedná o složitější úkoly hlavně technického rázu, vyučující se téměř výlučně obrací na muže a automaticky předpokládají, že jsou šikovnější, schopnější a chytřejší. Takže například když nefungují repráky, běžně slýchám prosbu „Je tady nějaký šikovný student, který tomu rozumí a mohl by mi pomoci?“, což v sále přeplněném ženami zní opravdu směšně. Zvláště, když ti studenti nijak technicky zdatní nejsou. Je to ovšem slabý odvar proti tomu, jak probíhala zkouška z jednoho předmětu na předchozí škole, právnické fakultě. Uprostřed ústního zkoušení si najednou začal pan docent stýskat, že v minulosti společnost ještě fungovala, ale teď ta moderní hnutí všechno převrátila naruby a každý přece ví, že jediné správné místo pro ženu je v domácnosti u plotny, protože na nic jiného se nehodí. Vyjeveně jsem na něj hleděla a uvažovala, jestli si uvědomuje, komu a kde to říká, ale mlčela jsem dál a jen chápavě pokyvovala hlavou. Tu zkoušku jsem opravdu potřebovala udělat. Dodnes si to trochu vyčítám.

III.

Geny a krasopis: Keď som chodila na základnú školu, učiteľka mi dávala prepisovať domáce úlohy, pretože sa jej nepáčilo moje písmo. Hovorievala mi: „Dievča a tak škaredo píše?!“ Spolužiaci – chlapci, ktorí často písali oveľa škaredšie ako ja, nič také od našej učiteľky nepočuli a úlohy neprepisovali. Mám pocit že len pri písme (a vzhľade) dievčat sa hodnotí forma pred obsahom.

IV.

Kvôli mojej práci som potrebovala prenajať nejaké reproduktory, aby sme ozvučili sálu. Volala som pánovi, ktorý techniku prenajímal. Na moju otázku či mi prenajme reproduktory povedal, že narábať s nimi nie je úplne jednoduché a mám pre ne poslať niekoho, kto je „technicky zdatnejší“. Dodal, že nemá toľko času, aby mi všetko musel vysvetľovať a že ich žiadnemu amatérovi do ruky nedá. Pán sa ma samozrejme na moje technické dovednosti ani raz nespýtal, akosi automaticky predpokladal, že mladá žena ako ja ich jednoducho nemôže mať.

V.

Řidičák podle pohlaví: „V autošколе během tréninkových jízd si nás instruktor automaticky rozdělil do dvou skupin – s chlapci se bavil jako rovný s rovným, protože podle jeho slov mají lepší předpoklady k řízení a z nás dívek si od začátku dělal legraci a měly jsme se podle jeho slov „připravit na delší start“. V praxi to vypadalo tak, že chlapci si vyzkoušeli jízdy na více místech a různějších terénech než my.“

VI.

Pohovor na „chlapskou“ pozici: „Při pohovoru mi můj (dnes už bývalý) šéf zcela nezakrytě řekl, že podle životopisu a referencí by mě vzal hned, ale že je to přeci jen spíš chlapská pozice a vzhledem k mému subtilnímu vzhledu se bojí, že mě „chlapi v práci sežerou“, protože to byla práce, kde se vyžadoval „tah na branku“ a „ostré lokty“. Musela jsem vynaložit dvakrát tolik energie než ostatní (mužští) zájemci, abych ho přesvědčila, že můj vzhled s mými schopnostmi nijak nesouvisí. Dodnes mi však vězí v hlavě otázka, o kolik pracovních pozic jsem tedy přišla ne kvůli nedostatku schopností, ale kvůli svému „něžnému“ vzhledu.“

VII.

Vidím, že tu nikdo není: „Jsem doktorandka, pracuji v akademické sféře a věnuji se vlastní výzkumné práci. Občas k nám na pracoviště někdo přijde pro radu nebo chce nějaké materiály, takže návštěvy u nás nejsou vzácné. Jednoho dne jsem seděla v práci u stolu, ostatní kolegové a kolegyně byli pryč. Do místnosti vstoupila mladá žena, asi studentka hledající nějakou vědeckou kapacitu, pohlédla na mě a pravila: „Vidím, že tu nikdo není, tak já zase půjdu.“ Vyřeštila jsem na ní oči a ptala jsem se sama sebe, jestli není náhodou blázen. Pak mi to došlo: považovala mě za bezvýznamnou sekretářku, nikoliv za vědeckou pracovníci. Pro ní jsem byla „nikdo“.“

VIII.

Jako studentka (technického oboru) jsem se rozhodla, že již při studiích začnu hledat pracovní stáž, abych později byla schopná se uplatnit na pracovním trhu. Ozvala jsem se na čtyři inzeráty, z toho na jeden jsem dostala odpověď. Domluvili jsme se na schůzce. Pohovor probíhal překvapivě hladce. Povíдали jsme si o tom, co umím, co jsem zažila. Můj potenciální šéf mi dal najevo, že stáž získám. Ale nejvíce mě zarazila jeho otevřenost na konci. Přiznal se, že původně chtěl kluka na moje místo kvůli tomu, že holky nejsou tolik technicky zdatné. Avšak moje resumé, co jsem mu poslala, bylo natolik výrazně lepší, že se přesto rozhodl pro mne. Na jednu stranu Vám polichotí, že vyčníváte z davu natolik, že si Vás zaměstnavatel všimne. Ale co kdybych byla srovnatelná s ostatními kandidáty a byli řeckně tři stejně dobří? Měla bych vůbec nějakou šanci? A kolik zaměstnavatelů takto uvažuje?

IX.

Ve společnosti právníků jsem se se sexismem setkala opakovaně, nejnepříjemnější byla ale zkušenost u soudu, kdy jsem jako studentka doprovázela kolegu advokáta. Před jednací síní s námi tehdy konverzoval jiný advokát a dlouze vykládal, jak je poměrně mladá a pohledná soudkyně na něj stále nepříjemná a že se chová „jako kráva“ (nic takového jsem subjektivně z jejího jednání nevnímala) a spekuloval, že „má asi krámy“. Musím říct, že jsem si nepřipadala v tu chvíli v prostředí advokacie příliš vítaně.

X.

Se studenty diskutovat, studentky zesměšňovat: „Chodila jsem na přednášky na VŠ k uznávanému profesorovi. Rozhodně ne ale mnou. Přednášel filosofická témata a na nezodpověditelné otázky vyvolával pouze studentky a jejich pokusy o odpověď shazoval. Za to chlapcům otázky kladeny nebyly, ale byly s nimi vedeny debaty jako „rovného s rovným“. Takto si profesora vysoké školy nepředstavuji. Bohužel jak bylo jeho chování nedůstojné a nespravedlivé si uvědomuji až s odstupem. Nyní bych byla k takovému přístupu ve výuce kritičtější.“

XI.

Diskriminačně psaný příběh o diskriminaci: „Jako chlap jsem absolutně netušil, že se můžu stát obětí sexismu. Ovšem když jsem se před 3 měsíci snažil sehnat práci v oddělení HR jedné poměrně větší pražské organizace, zjistil jsem, že z 90 % tam dělají ženy. Nebral jsem to v potaz, protože to je v HR oddělení celkem zvykem a na pohovor jsem šel optimisticky naladěný. Po běžných otázkách typu, co jim můžu nabídnout, jak se vidím za 5 let atd., jsem byl ale překvapen, že se mě zeptaly (nábor dělaly 3 ženy, střední věk, při těle), jak se budu chovat v převážně ženském kolektivu. Nechápal jsem, kam tím míří, ale odpověděl jsem, že v tom nevidím žádný problém. Jedna z nich mi s výhružným výrazem ve tváři začala vyprávět o tom, jakou měly zkušenost s mužem před dvěma roky (šlo o vztah na pracovišti jejích dvou kolegů). Očividně byla zaujatá a její dvě kolegyně jen přitakávaly. Práci jsem samozřejmě nedostal. Dostala ji ale známá, která vystudovala naprosto stejnou školu a měla snad méně pracovních zkušeností než já. Chtěl jsem jen podotknout, že i muži jsou obětí sexismu a doufám, že tento příběh nezůstane nepublikován, jelikož tyto zvyky by se opravdu měly změnit. Od té doby stále hledám práci (zažil jsem několik dalších odmítnutí). V poslední době už uvažuji, že se dám cestou mého přítele a budu vést vlastní farmu než abych otročil v sexistickém korporátním světě. Klidně přiznám, že jsem zoufalý, ale já jsem nakonec za to rád, protože zoufalé situace přináší nejrychlejší výsledky.“

XII.

Ale ty jsi holka: „Tohle slýchávám od mojí mámy už odmalička. Nelez na ten strom, jsi holka. Na vodáka tě nedám, jsi přece holka. Na pajdáku bys to měla v pohodě, žádná matika a děti máš přece ráda. Ne, na pivo tě nepustím, protože jsi holka. Cože? Pět piv! Tys vypila za večer pět piv a to si říkáš holka! Ne, na víkend s kamarády na chatu nemůžeš, protože jsi holka. Ty chceš stopovat? Ani náhodou, někdo tě znásilní. Co když se ti něco stane, až polezeš po těch horách? A to budete čtyři holky a jen dva kluci?! To poletíš sama? Ale nebudeš nocovat na letišti, že ne? Ty jedeš na víkend sama holka s partou kluků? Ale bude tam s tebou ještě nějaká holka, že jo? Dvě holky samy chcete na vandr? Ale máte s sebou nějakého kluka, že? Vsaďte se, že všechno jsem vyzkoušela jako HOLKA a ještě pořád žiju.“

XIII.

Manželka je lékařka a má specializaci v oboru, který je považován za mužský. Je jí opakovaně naznačováno, že jako žena nemůže být nikdy v tomto oboru dobrá. Zatímco její (i mladší) kolegové jezdí na kongresy a stáže, ona, protože nepije alkohol a nespí se sestřičkami, tak sedí na ambulanci. O platových podmínkách a rozdělení práce (kdo operuje a kdo dělá papíry) nemluví. Nekolikrát se stalo, že si výsledky její práce (článek, žádost o grant) přisvojil některý z méně pracovitých kolegů. Znepokojeně pozoruji její narůstající frustraci, ale protože si tento obor vybrala, je v něm dobrá, míst je v něm málo a baví ji, není mnoho cest ven, pravděpodobně jenom emigrace.

XIV.

Šéf nejmenované bezpečnostní služby, která má na starost ostrahu kancelářských budov přede mnou utrousil: „To víte, slečno. S tou manažerkou z vedlejší budovy je kříž. Kdo to kdy viděl, aby správce budovy byla 27letá blondýna.“ Jsem 30letá vlnadná blondýna na pozici office manažerky. Co mi tím ten pán jako chtěl sdělit?

XV.

Růžová dcera: „Moje máma vždycky chtěla dceru a když jsem se jí narodila, že všeho nejvíc se těšila na to, až mě bude oblíkat do růžových šatiček a plést mi copánky. Byla jsem drobná, modrooká, blondatá holčička, takže se jí dosahování jakéhosi ideálu mohlo docela dařit. Až na to, že jsem měla o deset let staršího bráchu, a tak jsem všechny hračky dědila, a navíc vděčně, protože byl mým vzorem. Sbírala jsem autíčka, hrála si s legem a stavěla roboty, můj sen bylo auto na ovládání. Venku jsem lítala s klukama a prala se s nima. Jenže mámin tlak na růžovou a šatičky trval až do mých 13 let, a tak ve mě vypěstovala částečný komplex, že nejsem dostatečná „holka“. Nosila jsem velká trika a kapsáče a bylo mi fajn, dokud jsme nešly s mámou na nákup, kde mě nutila chodit nejdřív do holčičího oddělení, i když jsem věděla že tam narozdíl od klučičího nic nenajdu. Stejně tak v hračkářství jsem vždycky mířila do toho barevnějšího a zajímavějšího oddělení, než toho s panenkami pod vrstvou růžového nátěru. Dnes (21 let) už jsem se sebou poměrně srovnaná, ale ještě před pár lety jsem měla problém ustát řeči ostatních lidí typu „Oblíkáš se divně...“ nebo „Vždyť to není holka, ale kluk, co je s náma v partě...“. U kamarádů a cizích lidí se ale člověk zapře, jenže nejhorší vzpomínku mám stejně na mámin výrok „Vždyť je to hrozný, oblíkáš a chováš se jako hokejista!“. Bylo mi asi 10 a fakt to bolelo.“

XVI.

Mužské myšlení: „Po něčem, co jsem řekla, mě kamarád pochválil: „Líbí se mi, že myslíš jako chlap.“ Víím, že to myslel dobře, a na chvíli mě to i potěšilo, ale...znamená to, že ženy myslí hůř? A proč se něčemu říká „mužské myšlení“, když tak evidentně přemýšlí i ženy?“